

М. М. Кончак,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ИНВЕКТИВНА ЛЕКСИКА АДРЕСАЦІЇ ТА СИТУАТИВНІСТЬ МОВЛЕННЕВОЇ ПОВЕДІНКИ В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ТЕКСТІ ТА ДИСКУРСІ ПОСТМОДЕРНУ

У статті розкрито зміст та сутність інвективної лексики, виділено основні типи інвективних операторів адресації, що експлікуються у ситуативній діалогічній взаємодії комунікантів, розмежовано їх актуалізацію в емоційній та емотивній комунікації, висвітлено основні функції інвективних звертань та проілюстровано їх комунікативно-прагматичний потенціал як вияв ситуативності мовленнєвої поведінки постмодерністського персонажа у синергії сучасного британського тексту та дискурсу.

Ключові слова: інвектива, звертання, адресація, ситуативність, мовленнєва поведінка, адресант, адресат.

В статье раскрыто содержание и сущность инвективной лексики, выделены основные типы инвективных операторов адресации при ситуативном диалогическом взаимодействии коммуникантов, разграничена их актуализация в эмоциональной и эмотивной коммуникации, освещены основные функции инвективных обращений и проиллюстрирован их коммуникативно-прагматический потенциал как проявление ситуативности речевого поведения постмодернистского персонажа в синергии современного британского текста и дискурса.

Ключевые слова: инвектива, обращение, адресация, ситуативность, речевое поведение, адресант, адресат.

The article deals with the content and nature of invective vocabulary as well as the main types of invective addressing operators, explicated in situational dialogic interaction between communicants. The key functions of invective addressing are highlighted with regard to emotional and emotive communication, and its communicative and pragmatic potential is illustrated through the expression of situational speech behaviour of a postmodern character in the synergy of contemporary British text and discourse.

Keywords: invective, address, addressing, situational behaviour, speech behaviour, sender, addressee.

На сучасному етапі розвитку суспільства, з тенденціями до демократизації та розмивання етикетних норм за нівелювання гендерної, вікової та соціально-статусної диференціації комунікантів, актуалізується широке вживання інвективної лексики на засвідчення демократизації мови та підтвердження зміни мовного престижу. Всупереч традиційно престижній мові 'верхів' та освіченої інтелігенції, доміантною стає мова 'низів', що ситуативно есплікується у мовленнєвій поведінці та демонструє зміни в комунікації за напрямом 'знизу-вгору'.

Актуальність нашої розвідки зумовлена розширенням ареалу інвективної лексики в усіх сферах вербальної комунікації, її контекстуальною ситуативністю, варіативною функційною природою та поліінтенційним характером. Лінгвістичні дослідження у галузі інвективності здійснені у працях закордонних та вітчизняних дослідників, зокрема Т. McEnery, М. Marshal, S. Eggins, D. Slade, L. Anderson, P. Trudgil, M. Grochowski, В. Жельвіс, А. Позологіна, С.Форманової та інших. Утім, надалі нез'ясованою до кінця залишається проблема репрезентації інвективної лексики саме у функції операторів адресації, що експлікуються у конкретних дискурсних комунікативних ситуаціях.

Мета статті – розглянути інвективну лексику адресації як вияв ситуативності мовленнєвої поведінки англійськомовного постмодерністського персонажа, що передбачає виконання наступних **завдань**: розкрити зміст та сутність інвективної лексики, виділити основні типи інвективних операторів адресації, що експлікуються у ситуативній діалогічній взаємодії комунікантів, розмежувати їх актуалізацію в емоційній та емотивній комунікації, висвітлити основні функції звертань-інвектив та проілюструвати їх комунікативно-прагматичний потенціал. **Об'єктом** статті виступає інвективна лексика адресації, а **предметом** – типологія, функційність та комунікативно-прагматичні особливості звертань-інвектив як вияв ситуативності мовленнєвої поведінки у синергії британського постмодерністського тексту та дискурсу. **Матеріалом** дослідження та прикладовою базою слугують тексти британських постколоніальних романів кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Інвективна лексика об'єднує висловлення, спрямовані на приниження соціального, морального чи інтелектуального статусу адресата, його риси характеру, зовнішність, вади, сферу діяльності, тощо. Сучасні мовознавці ототожнюють інвективу з лайкою, образливими словами, а також у широкому розумінні з будь-яким грубим, вульгарним, некодифікованим, табуйованим мовним позначенням людини з оцінною семантикою, що своєю формою чи значенням може образити об'єкт оцінки [4]. У вузькому значенні інвектива передбачає вербальне порушення етичного табу, що здійснюється табуйованими мовними засобами, як відхід від мовленнєвого етикету та вияв антиетикетної мовленнєвої поведінки, що може застосовуватися у цілях досягнення катарсису через вихід негативного емоційного заряду. Інвективну лексику також розглядають у вимірі реалізації вербальної агресії на адресу конкретної особи (експресивні інвективи) чи ситуації загалом (експлетивні інвективи) [2]. За своєю сутністю, інвективи можуть носити особистісний характер з метою приниження моральних достоїнств та якостей адресата, девалоризації рис його характеру, негативної оцінки розумових здібностей чи фізичних характеристик, а також соціальний характер, що передбачає дискримінацію за расовою ознакою, сексуально-гендерний аспект, агресивність відносно комунікантів чи їх аморальність. Функційність інвектив носить поліінтенційний характер, позаяк ненормативна лексика виконує у мовленні людей до тридцяти різних функцій – від психологічної розрядки, вислову невдоволення, презирства, демонстрування своєї переваги, засобу приниження опонента, зниження його соціального статусу, переміщення його на нижчу ступінь соціальної ієрархії до способу переконання співрозмовника [1].

Окрему групу інвективної лексики становлять апелятиви або ж оператори адресації, функціонування яких визначає пласт ненормативної мовленнєвої поведінки постмодерністського персонажа. Лайливі слова можливі в пропозиції будь-якого типу, вони факультативні за своїми синтаксичними зв'язкам, синтаксично багатифункційні і можуть виражати як негативні, так і позитивні емоції та оцінки [3]. Сучасна комунікація характеризується десемантизацією лайливих звертань, які контекстуально виражають не тільки сильні негативні почуття (гнів, роздратування, образу, зневагу тощо), але й цілком позитивні, дружні та невимущені, спрямовані на мінімізацію дистанції та демонстрацію рівності з адресатом, що дозволяє трактувати таке звертання як 'дружній мат', який при дотриманні відповідних умов місця і часу не є порушенням мовної норми [1]. Навпаки, грубувата фамільярність створює ефект належності до своїх, а відтак виступає засобом позитивної ввічливості та стратегії зближення, встановлення інтимності, залученості, приєднання [6].

При аналізі вживання інвективних звертань розрізняємо емоційну та емотивну комунікацію. Емоційна комунікація – це спонтанна незапланована природна демонстрація емоцій як прояв внутрішніх емоційних станів, що необов'язково враховує реакцію співрозмовника або оточуючих. Емотивна комунікація – це свідомо, контрольована демонстрація емо-

цій, яка використовується в стратегічних цілях: вплив на оточуючих, демонстрація лояльності, доброзичливості, попередження можливого конфлікту, що виконує соціальну функцію – вплинути на сприйняття співрозмовником ситуації та на її розуміння [3]. У контекстологічних фрагментах, де такі лексеми передають властиву їм прагматику негативних емоцій у поєднанні з пейоративною оцінкою, вони виступають одиницями емоційної комунікації. Однак, за відсутності від’ємного значення та за умови функціонування у якості маркерів внутрішньої групової приналежності, такі оператори адресації виконують експресивну функцію та є одиницями емотивної комунікації, основне прагматичне значення яких – продемонструвати адресату прихильність, взаєморозуміння, рівність відносин, відсутність будь-яких кордонів.

У синергії тексту та дискурсу сучасного постмодерністського роману експлікується широка варіативність інвективних звертань при адресації, серед яких, за класифікацією Т. МакЕнрі [8], типологічно виділяємо: анімалістські інвективи-звертання (зооніми) з проєкцією тваринних якостей на особистість; сексистські інвективи-звертання (як вияв сексоцентричної/відгенітальної/копроректальної лексики), пов’язані зі статевим актом чи соціально табуйованими частинами тіла; інтелектуально-співвідносні інвективи-звертання; гомофобні інвективи-звертання. Проведений аналіз засвідчив наявність йменованих нами біхевіористичних інвектив-звертань та відсутність расистських. Розглянемо їх репрезентацію в емоційній та експресивній комунікації з експлікацією вікових, гендерних та статусно-рольових особливостей комунікантів задля реалізації певної комунікативно-прагматичної мети.

Особливо яскраво послуговуються інвективними звертаннями підлітки чи юні особи, часто з метою булінгу – цькування слабших та молодших, демонстрації своєї вищості, фізичної переваги, як засіб самоствердження, а також у екстремальних ситуаціях, під час сильного потрясіння, за умов реальної небезпеки, викликані діями адресата, як у наступному контекстологічному фрагменті, де за допомогою звертань –інвектив досягається емоційна розрядка:

I heard her shouting: 'The brake! Use the goddamn brake, ya dummy!' - but my hands couldn't moveThen Evie with her freckles on fire, 'O ya little creep, ya pile of snot, ya wrecked my...' But I wasn't listening [10, с. 187].

Лексема *dummy* – *a stupid person* ('недоумок') у звертанні інтелектуально-співвідносного типу підкреслює недостатність вміння адресата та доповнюється використанням лексичної одиниці *snot* – *nasal mucus* ('соплі') на означення зовсім юного віку адресата, а лексема *creep* у біхевіористичному звертанні, що трактується як *a person who behaves obsequiously in the hope of advancement* [9] ('підлабузник') доповнює характерологічний портрет адресата.

Вulgарні (обсценні) звертання властиві комунікантам у внутрішньосімейній сфері, наприклад, сленг *asshole* (укр. 'козел', 'кретин') є американським варіантом британського *arsehole* та актуалізується у звертаннях у значенні *an irritating or contemptible person* [9], а відтак виражає зневагу до адресата та роздратування адресанта.

Нестача розумових здібностей, але у жартівливий та доброзичливий спосіб виражається інтелектуально-співвідносними інвективами, зокрема, лексемою *twit*, що в лексикографічних джерелах трактується як *a silly and foolish person* [9], однак з урахуванням значення дієслова *to twit* – *to tease or taunt, especially in a good-humored way* [9], застосовується як оператор адресації саме з відтінком глузливості без наміру образити адресата, а радше задля акцентування на його нерозсудливості, безпомічності, як у нижченаведеному фрагменті діалогічної взаємодії між коханцями:

'I don't know what to say to him. My own father.' **'You twit,'** said Charlie. *'It doesn't matter what you say. Talk to him. About work, about anything [5, с. 239].*

Таке ж фамільярне глузливе забарвлення властиве звертанню *grovel*, що трансформувалось в іменникову форму від дієслова *to grovel* – *act obsequiously in order to obtain forgiveness or favour* [9] (укр. 'плазувати, принижуватися, лежати ниць'), а відтак виражає зверхнє ставлення адресанта до адресата у експресивному мовленнєвому акті вибачення, де останній за допомогою виправдовувальних висловлень намагається скоригувати мовленнєву взаємодію та відновити баланс у стосунках.

'God, I've missed you and I'm so, so sorry, and if we could be friends,' he gabbled, 'that'sthat's so wonderful and I am sorry, really sorry, for ...and I'm incredibly sorry, I am.' *'Go on,'* said Charlie, laughing, poking his leg with her foot. *'Go on, grovel, more.'* [5, с. 451].

У ситуаціях, коли поведінка адресата викликає нерозуміння та подив адресанта, у мовленнєвій взаємодії комунікантів актуалізуються біхевіористичні інвективи-звертання *freak* – *a person regarded as strange because of their unusual appearance or behaviour* (укр. 'дивак,' 'чудило'), або *flake* – *a crazy or eccentric person* [9]:

'Listen to it –' said Levi to Zora. *'No.'* *'Zora, you freak – just listen to the CD, settle this.'* *Zora made a face and pressed play [11, с. 138].*

'Hullo, Father,' said Archie. *'He's a registrar, Archibald, you old flake,'* said his friend Samad Miah Iqbal, who, along with his wife Alsana, had been called in from the exile of the Wedding Guest Room to witness the contract. *'Not a Catholic priest.'* *'Right. Of course. Sorry. Nervous.'* [12].

Поруч з функціонуванням лайливих одиниць у якості звертань між комунікантами, що знаходяться у близьких чи приятельських відносинах, відносно рівних статусно-рольових позиціях, вживання інвективної лексики цілком допустиме і між комунікантами з різним статусом та соціальними ролями, причому не лише з позиції домінування у напрямку 'зверху – вниз', але й 'знизу –вгору, де адресантом є нижчий за статусом, а адресатом – особа вищого статусу:

'I won't let it go,' said Gabriel. *'That's stolen property..'* *'What stolen...oh, that old bus. We bought it, you loon.what gives you the right? Passing judgement on everyone else.. Start accepting how the things are.'* *'What if I don't like how they are?'* *'Oh, grow up!'* Gleeson yelled at Gabriel's departing back. **'You arsehole!'** [5, с. 529].

У наведеному прикладі семантика лексеми *loon* – *a silly and foolish person* [9] розкриває ставлення адресанта до адресата та ситуації в цілому, а вульгарне *arsehole* на вираження крайнього роздратування та гніву підсилює перлюкутивний ефект.

Своєрідний емоційний розряд під час піку надзвичайно сильного психологічного напруження адресанта або ж реалізація стратегії погрози може виражатися вербальним шляхом за допомогою багатокomпонентного звертання, що включає низку інвективних одиниць з розряду копроректальної лексики, пов'язаної з відправою природних функцій організму та продуктами дефекації, а також типової сексоцентричної лексики.

'You piece of shit!' shouted Gabriel, only managing to find his voice as Gleeson reached the swing door. **'You fucker! You fucking fuck!'** [5, с. 279].

Контекстуально-ситуативне вживання інвективної лексики у звертаннях у поєднанні з поштивою формою висловлення слугує засобом створення комічного ефекту, як різновиду мовної гри, що завдяки лексико-стилістичній інкогунентності призводить до порушення гомогенності між піднесеним та заниженим. Саме так у наведеному контекстуальному фрагменті персонаж вдається до пародії, нібито цитуючи лист начальника, що відмовився задовольнити прохання своїх підлеглих про вихідний у святковий день.

'Dear Motherfuckers,' said Levi, holding an imaginary pen and screwing his Bailey face into a look of comic concentration. 'Thank you for your letter of the twelfth. I really could not give a fuck. Get your asses back to work. Yours sincerely, Mister Bailey. They all laughed, but it was harassed, bullied laughter, as if Levi had reached into their throats and pulled it out [11, c. 336].

За правилами етикетного ведення кореспонденції, формальні листі починаються з поштового звертання до адресата Dear Sir/Madam, однак персонаж навмисне обігрує його, поєднуючи з лайливим звертанням та доповнюючи формальний дискурс одиницями обсценної лексики. Така хаотизація, тобто поява елементів, що не відповідають загальним тенденціям розвитку системи та порушують її впорядкованість, засвідчує тенденцію мовлення до самоорганізації, як відкритої нелінійної системи, що безперервно та динамічно розвивається. Однак, у світлі функційної синегретики, такий хаос має конструктивну роль та виводить систему на атрактор, що є комунікативною метою творця дискурсу – у нашому випадку інтенція персонажа полягає у розкритті справжнього ставлення адресанта до адресатів – зверхнього та глузливого, проте замаскованого під ввічливість та шанобливість.

Нелінійність мови як функціональної системи означає притаманну їй здатність до внутрішніх флуктуацій. Резонуючи під впливом середовища, мовлення виявляє гнучкість, що експлікується у функційній модифікації лінгвальних одиниць, одним з аспектів якої виступає виникнення нових значень, слововживань, смислів у різних культурних чи міжособистісних контекстах. Прикладом такої модифікації слугує звертання *homey* – *an acquaintance from one's own town or neighbourhood, or from the same social background* [10] (укр. 'свій хлопець', 'приятель'), що набуло нового значення в епоху всюдозволеності та максимальної свободи вибору у сфері статевих стосунків та ситуативно може належати до гомофобних інвективів. З розвитком динамічності суспільства та мовлення первинне значення цієї лексеми у звертанні на позначення осіб спільного походження та приналежності до однієї суспільної групи зазнало семантичної модифікації, витісняючись новим смислом на означення особи нетрадиційної орієнтації – *a person who is sexually attracted to people of their own sex*, що засвідчує наступний фрагмент:

*Ivan pushed past a porter and a couple of commis... 'What bastard have stolen my knife?' Victor quivered. 'I never touched your filthy knife, bro.' The grill man put his hand on his crotch and adjusted his balls in a manner that was oddly menacing, as if they rather than his brain would dictate any course of action he might take. 'Henckels knife, he growled. 'German knife. My knife, you give it back to me.' 'Listen, **homey**, said Victor, 'I ain't got your knife.' 'Homey?' said Ivan. 'Homey? You bend over and spread the buttocks and I show you ...' He performed an obscene gesture with his fist. 'I show you who is homosexual.' [5, c. 268].*

Безпідставна образа – звинувачення у нетрадиційній сексуальній орієнтації сприймається адресатом досить гостро та провокує до тактики залякування, що реалізується у мовленнєвому акті погрози.

Однак, як вже згадувалося вище, на сучасному етапі розвитку суспільства в епоху демократизації та відносної рівності, інвективні одиниці зазнають десемантизації, а відтак цілком можуть виступати засобом позитивної ввічливості задля реалізації стратегії зближення, мінімізації дистанції, демонстрації рівності між комунікантами та невимуженості у мовленнєвій взаємодії, виконуючи функцію маркерів близьких відносин або ж ідентифікаційну, при якій індивід прагне ідентифікувати себе з представниками тієї чи іншої соціальної групи та зруйнувати наявні бар'єри, сформувати у адресата позитивний психоемоційний настрій, наблизити та залучити до спільних дій:

Gabe and Benny took their drinks and sat close to Spunker's Corner.

*'Where the fuck have you been?' Nathan Tyler came out of the genis, zipping, and spoke as if Gabriel stood him up. In a sense, Gabriel supposed, he had. 'I've got to split, mate,' said Nathan, in a tone that suggested Gabe had begged him to stay. 'Listen, give us a call, yeah, **you little fucker**, give us a call.' 'We were at the Dorchester together,' Gabe told Benny. He smiled to himself. Ten hours a day 'turning' potatoes, carving them into a roundness that nature did not see fit to provide. Doing that shit forged a bond between you, somehow, like living in a trench. Yeah, he'd give Nathan a call. [5, c. 149–150]*

Обсценне звертання, у поєднанні з привітанням у формі питання з елементом ненормативної лексики, при несподіваній зустрічі у пабі між колишніми колегами жодним чином не ображає адресата, а натомість викликає ностальгію, спогади за часом, проведеним разом, пробуджує відчуття близькості та формує намір адресата зателефонувати адресанту для майбутньої комунікації, що підтверджує наступний контекстологічний фрагмент діалогічної взаємодії:

*Drifting along the road away from Charlie, hardly knowing which way he was going, Gabriel continually troubled his mobile, trying to raise his old life....Nathan Tyler picked up on the second ring. '**Gabriel Lightfoot! You little fucker.** And about time too.' 'Nathan,' croaked Gabe. He cleared his throat. 'Hello, **mate.** Fancy a drink? 'Always'. 'Great. Where are you now?' 'On a beach in Thailand getting massaged by two whores. Where d'you think I **fuckin**g am?' 'Guess you're at work.' 'You're a **fuckin**g genius...What are you doing next Thursday? My night off, gonna scale the walls.' 'I'll call you,' said Gabriel. '**You little fucker,**' said Nathan affectionately. 'You say that, but you won't' [5, c. 455–456].*

Поштивне звертання по імені та прізвище у поєднанні з обсценним звертанням створює ефект комічності та експлікує неформальність стосунків між комунікантами, виконуючи корпоративну функцію встановлення контакту. Діалогічна взаємодія містить просторічні елементи у звертанні та інші 'дружні мати', однак загалом носить позитивний характер невимуженості, близькості, рівності, спонукає до домовленості про можливу майбутню зустріч.

Отже, проведений контекстуально-ситуативний аналіз інвективних звертань у постколоніальному романі засвідчив їх широку типологічну варіативність, поліфункційну актуалізацію у сфері емоційної та емотивної комунікації, а також поліінтенційний комунікативно-прагматичний потенціал у мовленнєвій поведінці постмодерністського персонажа. В перспективі видається доцільним розглянути експлікацію інвективної лексики у інших тематичних групах, що традиційно складала структуру мовленнєвого етикету, на засвідчення нівелювання та розмивання етикетних норм.

Література:

1. Жельвис В. И. Поле брани. Свернословие как социальная проблема в языках и культурах мира / В. И. Жельвис. – М. : Ладомир, 2001. – 349 с
2. Кулаков А. Е. Лингвокультурный и коммуникативный аспекты инвективного лексического инвентаря: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10. 02. 19. Теория языка / А. Е. Кулаков. – Саратов, 2011. – 22 с.
3. Ларина Т. В. Категория вежливости и стиль коммуникации / Т. В. Ларина – М. : Рукописные памятники Древней Руси, 2009. – 516 с.
4. Позолотин А. Ю. Инвективные обозначения человека как лингвокультурный феномен (на материале немецкого языка): автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.19 / А. Ю. Позолотин. – Волгоград, 2005. – 20 с.
5. Ali M. In the Kitchen / Monica Ali. – London, Black Swan, 2010. –553 p.
6. Eggins S. Analyzing Casual Conversation / Suzanne Eggins, Diana Slade. – London : Cassel, 1997. –336 p.
7. Marshall M. Origins and Meanings of Oaths and Swear Words / Mary Marshall. – M. and J. Hobbs, 1975. – 99 p.

8. McEnery T. Swearing in English: bad language, purity power from 1586 to the present. – London; New York : Routledge, 2006.
 9. Oxford Dictionaries Online [Електронний ресурс] / Ed. by A.S. Hornby. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – Режим доступу : <http://oxforddictionaries.com>
 10. Rushdie S. *Midnight's Children* / Salman Rushdie. – Vintage, 1995. – 463 p.
 11. Smith Z. *On Beauty* / Zadie Smith. – Thorndike Press, 2005. – 789 p.
 12. Smith Z. *White Teeth* / Zadie Smith. – London, Hamish Hamilton, 2000. – 480 p.

УДК 81'42:801.661=133.1

М. М. Костюк,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

СПЕЦИФІКА РЕАЛІЗАЦІЇ СИМВОЛІВ ЧАСУ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ПОЕЗІЇ

Розглянуто реалізацію символів часу у французькій поезії XIX століття. Охарактеризовано основні значення символів світанок, сутінки, вечір та ніч у французьких поетичних текстах. Розкрито форми взаємодії різних типів символів та образів. Акцентовано увагу на контамінації різних мовних засобів для реалізації символів у контексті.

Ключові слова: символ, значення, метафора, епітет, повтор.

Рассмотрена реализация символов времени во французской поэзии XIX века. Приводятся основные значения символов рассвет, сумерки, вечер и ночь во французских поэтических текстах. Раскрыты формы взаимодействия разных типов символов и образов. Акцентировано внимание на контаминации разных языковых средств для реализации символов в контексте.

Ключевые слова: символ, значение, метафора, эпитет, повтор.

Some peculiarities of realization and verbalization of «time» symbols in the French poetry of XIX century are analyzed. The article gives an expanded description of symbols of dawn, twilight, evening and night in French poetic texts. It figures out some important forms of interaction between different types of symbols and images. A symbol of dawn is prevailing in the poetry of XIX century. In the poetic context it's realized mostly by alliterations and personifications. A symbol of twilight that is verbalized by the French lexeme «Crépuscule» isn't really widespread in the French poetry. But in most cases it symbolizes the end of an important period in the hero's life. A symbol of evening has got such meanings as autumn, tiredness and weariness and is realized by such metaphoric epithets as «incertain», «charmant» and «triste». A symbol of night is realized in the context in the meaning of recollections and dreams by means of some stylistic techniques such as personification, comparison and metaphor.

A special attention in the article is drawn on the contamination of different linguistic means in order to implement some symbols in the context. In the poetry of XIX century the «time» symbols are realized by some phonetic means (alliteration, assonance), lexical means (synonyms, antonyms), graphic means (italics) and stylistic means (metaphors, personifications and epithet).

Key words: symbol, meaning, metaphor, epithet, repetition.

Тема часу (філософська тріада: минуле – сьогоднішнє – майбутнє) є однією з поширених у творчості французьких поетів XIX століття. Ця тема актуалізується за допомогою низки символів та образів. Символіка часу є важливою групою символів, яка посідає у творчості французьких поетів чільне місце. До символіки часу відносимо частини доби. Досить часто французькі поети звертаються до тих аспектів цих понять, які є відомими і загальноприйнятими.

Частин доби представлені індивідуально-авторськими символами *світанок*, *сутінки*, *вечір* та *ніч*.

Символ *світанок* є досить поширеним традиційним символом. Це пояснюється, насамперед, незвичайністю самого поняття. Як свідчать математики, це як містична мить, коли, як удар, над горизонтом виникає верхня точка сонячного диску, коли сонце народжується начебто з небуття [366, с. 637–638]. Світанок – символ перемоги світла над темрявою, дня над ніччю. Це народження нового дня, нового життя [366, с. 638].

Однак, французькі поети по-своєму переосмислюють цей символ. Так, наприклад, крім названих ознак, поет-містик С. Гуайта додає ще одну ознаку цьому символу – звільнення від страждань:

*Je t'aime et je te hais, de vertige rempli,
 [Destruction morale], inéluctable Oubli!
 Car tous deux vous brisez en sa fleur la Souffrance,
 Et par vous poind au ciel l'aube de Délivrance* (S. Guaita. «L'oubli»).

Наведемо ще один поетичний приклад, де поет Гюстав Кан уживає незвичайний метафоричний зворот для реалізації символу світанку, який має значення пристрастей. У цьому вірші часто зустрічаються слова зі звуком «s», який зазвичай домінує у ліричній поезії. Крім того, поет уживає багато яскравих метафор, що впливають на загальне сприйняття вірша:

*J'en ferai des tapis pour ta sérénité
 et si l'heure chagrine attristait votre front
 je le caresserai des aubes de ma passion* (G. Kahn. «Toi qui m'as désappris»).

Іноді, символ *світанок* має значення незрілості, дитинства. Звернемося до поетичного прикладу з поезії Сен-Поль Ру:
*Jadis, insensé, ma roue courtoisait ton aube,
 et mon madrigal effarouchait ta modestie rosé ;
 maintenant, ma roue vaille ton clair de lune,
 et ma satire énerve ta modestie verte* (S.-P. Roux. «Le paon»).

Поет вживає колірні епітети, які відображають життєві етапи ліричного героя («*ta modestie rosé*» протиставляється «*ta modestie verte*»).

Символ *сутінки* не є дуже поширеним у поезії французьких поетів, однак, ми все ж таки знаходимо його реалізацію. Цей символ вербалізується лексемою «Crépuscule». Найчастіше, сутінки передають значення закінчення певного етапу. Звернемося до поетичних прикладів. Р. де Гурмон актуалізує символ *сутінки* у значенні закінчення утіх та переходу природи у ніч, періоду спокою та сну:

*Heure, ami, crépuscule, et le plaisir des mules
 Et les pleurs de la roue et l'ange qui s'envole :*